Wydawnictwo ASTRA

przedstawia

W Alchemii, łaźni i pod Szubienicą

O książce

Drogi Czytelniku, nasz niekonwencjonalny przewodnik poprowadzi Cię śladami krakowian epoki średniowiecza i czasów nowożytnych, poczynając od rozpustnych królów, poprzez słynnych alchemików i rzekome czarownice, na ludziach z marginesu społecznego kończąc. Wędrując po dawnym Krakowie napotkasz zarówno kupców wystawiających swoje towary w kramach na placu rynkowym, utalentowanych rzemieślników i nobliwych mieszczan, jak i rozmaitych wyrzutków – ludzi luźnych, żebraków i złodziei, których nawet za dnia trzeba się było wystrzegać. Na gwarnych targach, na przykościelnych cmentarzach i pod murami miejskimi oprócz nędzarzy ujrzysz wszetecznice, które sprzedawały swoje wdzięki nie tylko w legalnych zamtuzach. W miejscach kaźni zobaczysz „przy robocie" kata, który – choć potrzebny – budził wśród krakowian grozę, a jego żona i córki co najwyżej mogły uprawiać najstarszy zawód świata lub prowadzić zamtuz.

Z poszczególnych rozdziałów książki dowiesz się ponadto, jacy ludzie na przestrzeni wieków praktykowali w Krakowie sztuki tajemne, który z alchemików używał krwi niemowlęcej do produkcji złota, jak rozpoznawano i przesłuchiwano czarownice, na jakie męki skazywano cudzołożników, złodziei i zabójców oraz gdzie wieszano najgorszych przestępców. Dowiesz się także, jakie zarazy nawiedzały miasto i kogo oskarżano o ich sprowadzenie.

W Krakowie średniowiecznym

Podróżując do średniowiecznego Krakowa, przyjrzysz się ówczesnym obwarowaniom miejskim, innej niż współczesna zabudowie ulic i placu rynkowego oraz romańskim i gotyckim kościołom, z których tylko część przetrwała do czasów obecnych.

Zaglądając do mieszczańskiego domu, dowiesz się, dlaczego nie warto było zwlekać z zakładaniem rodziny, jak wyglądało życie rodzinne, czego oczekiwano od kandydatki na małżonkę i jaką kobietą powinna być idealna żona. Poznasz także sekrety edukacji w średniowiecznej szkole parafialnej i na uniwersytecie oraz zasady nauki zawodu w warsztacie rzemieślnika. Przekonasz się, jak kiedyś imprezowano i gdzie szukano rozrywek. Odwiedzisz miejskie łaźnie, otwarte już od wschodu słońca, w których można było się ostrzyc i ogolić, postawić sobie bańki, a nawet zakosztować uciech z nierządnicą, i – jeśli odwaga cię nie opuści – możesz dołączyć do krakowian, którzy przechadzali się po łaźni goli jak święci tureccy. Jeśli zaś zgłodniejesz, możesz wybrać się na krakowski rynek, gdzie kupcy handlowali nie tylko kosztownymi tkaninami, ale i różnymi przysmakami. W poszukiwaniu smakołyków możesz wstąpić do apteki, gdzie zakupisz także świeże zioła i zamorskie przyprawy, wosk do pieczęci, wódkę oraz... ludzkie łajno.

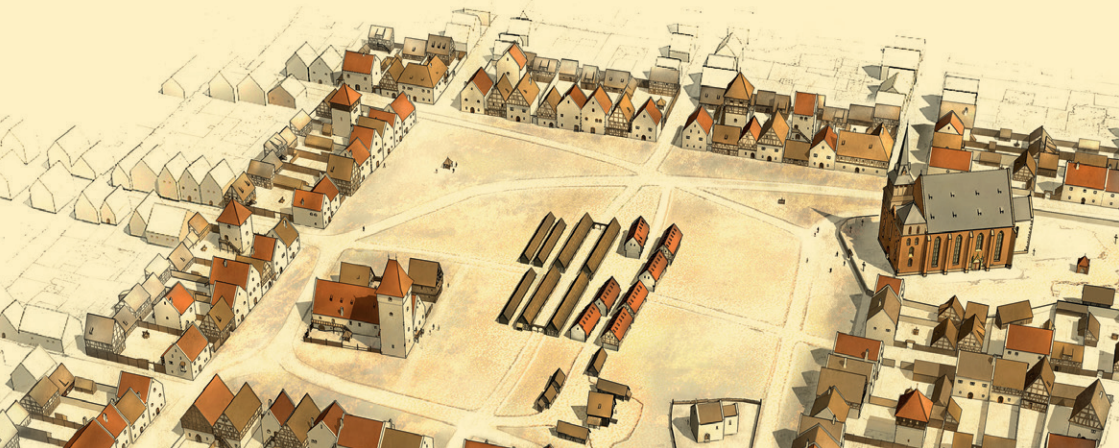

Śladami łotrów i skazańców

Podczas naszej podróży w czasie – od średniowiecza aż do czasów nowożytnych – zobaczysz mroczny obraz dawnego Krakowa. Jeśli odważysz się zapuścić w wąskie uliczki, napotkasz przestępców wszelkiego autoramentu, poczynając od drobnych kieszonkowców i oszustów, na niebezpiecznych przestępcach kończąc. Poznasz największych krakowskich mistrzów złodziejskiego fachu i seryjnych morderców. Zobaczysz, kim byli i gdzie grasowali podkrakowscy rozbójnicy. Dowiesz się, że jedni przestępcy działali okazjonalnie, inni zawodowo; niektórzy z wyrachowania, pozostali z głupoty.

Poznasz takie miejsca, jak zamtuzy i gospody, w które krakowski patrycjat wolał się nie zapuszczać albo chodził po kryjomu. W podejrzanych przybytkach wśród dziewek wszetecznych, rzezimieszków i żebraków zobaczysz ludzi młodych i starców, nędzarzy i bogaczy. Przekonasz się również, że niekiedy najwięksi złoczyńcy nie działali wśród ciemnych uliczek, ale pełnili zaszczytne funkcje we władzach miejskich.

Na koniec prześledzisz ówczesną „drogę kryminalną”, od motywów popychających dawnych krakowian do przestępstw, poprzez zbrodnie i występki, a na karach, które ich czekały, kończąc. Zobaczysz, jak wyglądało więzienie i miejska tortornia, gdzie znajdowały się pręgierz oraz inne miejsca kaźni. Dowiesz się, jak szybko działały dawne sądy, a także czym – poza wieszaniem złoczyńców – zajmowali się kat i jego żona.

Szlakiem kar i plag boskich

Spacerując szlakiem kar i plag boskich, odkryjesz, że największe obawy budziły nawroty czarnej śmierci, a w późniejszym okresie – cholera, choć na przestrzeni wieków krakowianom dawały się także mocno we znaki trąd i kiła. Po spacerze przez zapowietrzone miasto będziesz umiał rozpoznać ich objawy i zrozumiesz, że w Krakowie od zawsze próbowano przeciwdziałać szerzeniu się epidemii, czego świadectwem były nakazy kwarantanny, szpitale dla zapowietrzonych, pochówki morowe oraz liczne miejsca kultu. Zanim bowiem nauka odkryła drobnoustroje, za jedną z przyczyn zarazy uważano karę boską. A skoro Bóg się gniewał, należało go przeprosić za grzechy, biorąc udział w procesjach i modląc się do patronów morowych – św. Sebastiana, św. Rocha czy św. Rozalii albo Matki Boskiej Łaskawej.

Jeśli oddasz się w opiekę owym świętym, zapewne przeżyjesz zarazę. Dla pewności jednak zapamiętaj, gdzie i u kogo w razie zachorowania należy szukać pomocy, jakie poradniki antyepidemiczne czytać, jak zabezpieczyć dom przed morowym powietrzem, jakie środki lecznicze i magiczne stosować, jakie amulety przy sobie nosić oraz co jeść, a czego unikać, żeby w organizmie nie tworzyła się zgnilizna przyciągająca chorobotwórcze miazmaty.

Szlakiem alchemików i zabobonów

Czy wiesz, że renesansowy Kraków słynął jako centrum nauk tajemnych, a alchemię praktykowano tutaj już od czasów średniowiecza? Alchemią zajmowali się miejscowi dominikanie, aptekarze i uczeni na czele z legendarnym Mistrzem Twardowskim, a przez miasto przewinęło się wielu słynnych magów i astrologów pokroju doktora Fausta czy Johna Dee nazywanego „Merlinem królowej Elżbiety I". Nie brakowało też wszelkiej maści szarlatanów, którzy gościli na królewskim dworze i w murach uniwersytetu, obiecując naiwnym przemianę piasku w złoto.

Wędrując śladami alchemików, wróżek i czarownic, poznasz nawiedzone miejsca i dowiesz się, że dla ludzi przypisujących sobie nadprzyrodzone moce prawo bywało tutaj łaskawsze niż w Europie Zachodniej. Wiara w magiczne księgi, moc rozmaitych talizmanów i umiejętność przepowiadania przyszłości przetrwała zresztą przez wiele stuleci i wielu ludzi wciąż przypisuje nadzwyczajne właściwości przeróżnym przedmiotom. Trudniej co prawda będzie ci kupić ząb nieboszczyka czy pomocne w magii miłosnej naturalia wisielca, ale gliniane dzwonki mające odpędzać zło czy podkowy na szczęście dostaniesz na prawie każdym kramiku w Sukiennicach.

Szlakiem rozpusty i grzechu

Spacerując z Podgórza przez Kazimierz do dawnego Krakowa, poznasz patronów małżeństwa, kobiet bezpłodnych i kobiet upadłych oraz takich świętych, u których ratunku szukali chorzy wenerycznie. Dowiesz się, jak w dawnych wiekach postrzegano seks przedmałżeński i że w małżeństwie miał on służyć tylko prokreacji, choć w praktyce różnie z tym bywało. Uciechom cielesnym oddawano się bowiem z równą pasją w domowym zaciszu i w miejskim przybytku, na przykościelnym cmentarzu i w akademickiej bursie. Innymi słowy krakowianie – i ci z warstw najwyższych, i ci niżej urodzeni – nie tylko się żenili, ale też cudzołożyli i popełniali inne wszeteczeństwa.

Podczas przechadzki poznasz ścieżki wiernych i niewiernych małżonków, cudzołożników, rozmaitych przestępców seksualnych, stręczycieli i dziewek wszetecznych, których działalność była nierozerwalnie związana z funkcjonowaniem miasta. Zajrzysz także do miejsc, które uczciwi mieszczanie powinni omijać, i te, w których dziewczęta przybywające ze wsi na służbę były nagabywane do pracy w najstarszym zawodzie świata. Dowiesz się też, gdzie działały legalne zamtuzy, jak karano działające nielegalnie nierządnice oraz jakim karom podlegali cudzołożnicy, stręczyciele, sodomici i transseksualiści.

Autorzy

AGNIESZKA BUKOWCZAN-RZESZUT – absolwentka Uniwersytetu Jagiellońskiego, pisarka, dziennikarka, redaktorka, tłumaczka. Zajadły mól książkowy, pasjonatka słowa pisanego, niestrudzona badaczka i popularyzatorka tematów kontrowersyjnych. Autorka książek *Siedem śmierci. Jak umierano w dawnych wiekach*; *Jak przetrwać w średniowiecznym Krakowie* oraz *Kuchnia królów* wydanych przez Wydawnictwo Astra.

BARBARA FARON – pisarka i historyk z zamiłowania, absolwentka Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jest autorką artykułów z zakresu szeroko pojętej humanistyki oraz wydanych nakładem Wydawnictwa Astra książek: *Siedem śmierci. Jak umierano w dawnych wiekach*; *Święte i tygrysice. Piastówny i żony Piastów 1138–1320*; *Piastówny na tronach Europy*; *Jak przetrwać w zabobonnym Krakowie* oraz *Jak przetrwać zarazy w dawnej Polsce*. W swoim dorobku ma także powieści oraz utwory dla dzieci i młodzieży.

KAROL OSSOWSKI – absolwent Uniwersytetu Jagiellońskiego, historyk, mediewista, kulturoznawca. Związany z krakowskim Wydawnictwem Astra. Obecnie doktorant na Wydziale Historycznym UJ. Autor publikacji naukowych poświęconych krakowskiemu marginesowi społecznemu, kontaktom handlowym anglo-niderlandzkim czy funkcjonowaniu jarmarków szampańskich oraz książek *Jak przetrwać w przestępczym Krakowie* i *Jak przetrwać... Kobiety w dawnej Polsce* wydanych nakładem Wydawnictwa Astra.

Historia w najlepszym wydaniu

Wydawnictwo ASTRA
ul. Księdza Wincentego Turka 14/25
30-717 Kraków
tel. 12 292 07 30
wydawnictwo@astra.krakow.pl
www.wydawnictwo-astra.pl